

Wetenschappers dalen af naar de werkvloer.

SCHULDEN TE LIJF MET FINANCIËLE LES OP SCHOOL

Een studietijd afronden zonder schulden is vrijwel onmogelijk als ouders geen steun kunnen geven. Sinds de afschaffing van de studiebeurs lenen studenten meer en vaker. Jongeren voorbereiden op financiële zelfredzaamheid als volwassene wordt daarmee steeds belangrijker. Op educatief vlak valt er echter nog een wereld te winnen. Aisa Amagir, lerarenopleider economie aan de Hogeschool van Amsterdam, promoveert volgend jaar aan de UvA op de financiële geletterdheid van jongeren.

Financiële problemen onder jongeren zijn aan de orde van de dag in het beroepsonderwijs. Op dit moment heeft 37 procent van de mbo'ers van 18 jaar één of meer schulden, waarvan 48 procent ook nog een studieschuld heeft, vertelt Amagir. "Wat zorgelijk is omdat bijna de helft geen financieel probleem ervaart. En ook in het hbo hebben studenten moeite om rond te komen, sinds de invoering van het leenstelsel. Dat zijn wel punten waar we in Nederland wat mee moeten."

Terugkomend thema

De invoering van het nieuwe leenstelsel levert alumni aan de maatschappij af met een schuld van gemiddeld 21.000 euro, met grote verschillen tussen studenten. Inmiddels studeren de eerste studenten af die nooit een studiebeurs van de overheid ontvingen. Schuldenproblematiek zal naar verwachting een veel vaker terugkomend thema worden in Nederland, niet alleen voor de kwetsbare groepen in onze samenleving.

De oplossing is volgens Amagir financiële educatie om de financiële geletterdheid van jongeren te verbeteren. Dat gaat volgens haar veel verder dan alleen kennis en begrip van concepten en risico's. "Het gaat ook om de vaardigheden, motivatie en het zelfvertrouwen om deze kennis te kunnen en willen toepassen bij het nemen van financiële beslissingen in verschillende financiële contexten." Amagir ontwikkelde een onderwijsprogramma voor scholieren en zag wat het betekent als je jongeren hun kennis meteen in praktijk laat brengen.

Persoonlijk spaardoel

"We hebben vmbo-leerlingen een persoonlijk financieel spaardoel laten stellen. Een langetermijndoel. Vervolgens zijn ze dat plan ook echt gaan uitvoeren. Dat was wel even anders voor ze. Normaal is alles fictief wat ze op school doen, maar dit was volgens de leerlingen echt." Volgens Amagir leren leerlingen meer en beklijft de kennis beter als ze verbindingen zien met hun eigen leven en actief deelnemen aan het leerproces. De praktijk is een belangrijke factor. Docenten bespraken wekelijks met de leerlingen of ze voor die week hun doel hadden bereikt.

"Dat was het haakje om ook over andere dingen te praten. Waar besteden ze hun geld aan?" Het programma SpaarWijs maakte de 15-jarigen ervan bewust dat ze veel geld uitgeven aan kleine dingen zonder door te hebben om hoeveel het gaat het op jaarbasis. "Het is niet erg als je graag koffie drinkt op het station, maar als je inkomen plotseling terugvalt en je blijft het doen, dan heeft dat natuurlijk wel impact op je persoonlijke financiën. Nu drinken de meeste 15-jarigen geen koffie op het station, maar ze kopen wel zo drie blikjes Red Bull op een dag."

Grote verschillen

Amagir voerde haar onderzoek in eerste instantie uit onder vmbo-leerlingen, omdat daar de problemen het grootst zijn. Volgens de onderzoeker zijn er grote verschillen in financiële kennisscores tussen leerlingen van verschillende onderwijsniveau's. "Vmbo'ers hebben minder financiële kennis dan vwo'ers. Dat is

misschien niet verrassend, maar het bevestigt wel iets over het Nederlandse onderwijssysteem. In vergelijking met andere OESO-landen is het kennishiaat tussen de laagst- en hoogst-presterende 15-jarigen in Nederland beduidend groter.”

“Wij denken in hokjes”, vertelt Amagir. “Dat is inherent aan ons systeem. In het buitenland kennen ze dat bijna niet, daar worden alle leerlingen eerst in een brede brugklas geplaatst.” Volgens de onderzoeker heeft de Nederlandse aanpak als gevolg dat leerlingen niet naar elkaar toe kunnen groeien. “Daardoor worden de verschillen alleen maar vergroot.”

Meer dan consumptiegoederen

Het is niet voor niets dat Amagir zich heeft geconcentreerd op 15-jarigen. Dat is de leeftijd waarop financiën deel gaan uitmaken van het dagelijkse leven van jongeren. Ze krijgen hun eerste baantje en ze worden consumenten van financiële diensten, zoals bankrekeningen met de mogelijkheid van online bankieren. Het ideale moment om ze bewuster te maken van de financiële zaken waar ze mee te maken krijgen.

Wie denkt dat er alleen gespaard wordt voor consumptiegoederen heeft het overigens mis. “Het zijn jongeren, dus je denkt al heel snel aan een scooter. Maar dat komt niet veel voor. Er waren leerlingen die voor rijlessen spaarden, een meisje wilde later naar een particuliere kunstacademie en bedacht daarvoor te gaan sparen en er waren zelfs jongeren die voor hun moeder geld opzij legden. Daar haalden ze meer voldoening uit”, vertelt Amagir.

Als een scooter wel het spaardoel is, dan is dat volgens Amagir ook niet erg. “Ze hoeven nu echt nog niet aan hun pensioen te denken. Maar door ze dit te leren hoop je dat ze dat in een latere levensfase wel doen.” De resultaten waren volgens haar ook breder dan alleen het maken en uitvoeren van een spaarplan. “De jongeren zijn ook gaan nadenken over hun inkomsten en uitgaven. Meer leerlingen hebben een bijbaan genomen en hebben zo hun inkomen vergroot. Dat was ook een van de leerdoelen.” ■

‘Vijftien is de leeftijd waarop financiën deel gaan uitmaken van het dagelijkse leven van jongeren’

ONDERZOEKER

Aisa Amagir is lerarenopleider economie aan de Hogeschool van Amsterdam. Ze schreef mee aan onderwijsmethoden en ontwikkelde een lesprogramma voor het economie-onderwijs op middelbare scholen. Op de Universiteit van Amsterdam promoveert ze in het voorjaar van 2020 op de financiële geletterdheid van jongeren.

VAARDIGHEDEN

Financiële geletterdheid wordt gerekend tot de essentiële economische vaardigheden om te functioneren in een samenleving. Daarmee wordt bedoeld de kennis over dagelijkse geldzaken in het persoonlijke leven zoals sparen, budgetteren, verzekeren en bijvoorbeeld het afsluiten van een hypotheek. Over de didactiek van financiële geletterdheid is nog niet veel gepubliceerd. Amagir onderzoekt welke effecten financiële educatie heeft op de geletterdheid van 15-jarigen. Ze onderzoekt hun vaardigheden en attitudes in alledaagse economische situaties.

ROL GELDVERSTREKKERS

De mening van familie en vrienden en hoe zij omgaan met geld speelt ook een belangrijke rol in de financiële educatie. “Jongeren leren vooral als bepaald gedrag gesteund of afgekeurd wordt. Als de sociale omgeving achter hun acties staat, is de kans groot dat ze zich zo blijven gedragen.” Banken en geldverstrekkers hebben volgens Amagir zelfs een maatschappelijke verantwoordelijkheid. “Vooral in de informatievoorziening rond financiële producten. Zorg dat die aansluit op de belevingswereld van jongeren, doe het via de juiste kanalen.”